

Vieme interpretovať literárny text?

Tomáš Oravec

Externý pracovník Katedry slovenského jazyka a literatúry našej Pedagogickej fakulty PaedDr. Patrik Šenkár, PhD., vydal v rámci zodpovedného prístupu k metodickej výchove študentov vlastným nákladom (!) 100-stranovú publikáciu s názvom **Možnosti interpretácie literárneho textu** na UKF v Nitre (2008) v edícii Knižnica zošitov Katedry areálových kultúr Fakulty stredoeurópskych štúdií. Knižka je štúdiou, potvrdzujúcou autorov neutíchajúci záujem o mapovanie cesty metodiky, ako pristupovať k literárnym textom zvlášť dnes, keď nie len učitelia na nižších typoch škôl, ale aj pedagógovia na fakultách vysokých škôl majú problémy, ako pritiahnúť budúcu vysokoškolsky vzdelanú inteligenciu k inteligentnému čítaniu inteligentnej lektúry.

Nie je to ľahká práca, čo dokazuje autor predkladanej knihy na ploche piatich kapitol. V prvých troch sa pokúsil zhrnúť možnosti interpretácií literárnych textov na pozadí teoretických postulátov literárnych vedcov a teoretikov. V kapitolách o interpretácii literárnych textov na pozadí štylistiky a semiotiky a o najvýznamnejších interpretačných metódach a formách sa dotýka hádam všetkých jestvujúcich názorov na túto problematiku, čo dokazuje aj pripojený zoznam literatúry, počítajúci 70(!) diel rôznych autorov z domova i zo zahraničia, zaoberajúcich sa touto problematikou. V tejto časti sa nebojí načrieť ani do záverov jedinečnej mikovsko-popovičovskej „semiotickej školy“ jazykového kabinetu v Nitre zo 60. a 70. rokov 20. storočia, ktoré boli na vtedajšie pomery inovatívnym, ale hlavne odvážnym pokusom o interpretáciu takmer komplexného ľudského intelektu na príkladoch práce so slovom a jazykom a jeho vnímaním v ľudskom vedomí.

Prácou so slovom a jeho vnímanie ľudským intelektom je aj práca s čitateľom už od útleho veku, keď sa formuje ľudské, ale aj intelektuálne vedomie človeka. A tejto formácii iste nepomáhajú počítačové polointeligentné bojové hry ani sťahovanie akýchkoľvek filmov z internetu, lebo na tom sa ešte nikto nenaučil čítať ani vnímať prečítané (leďa ak cudzojazyčné nadávky a vulgarizmy „hlavných hrdinov“).

Čítanie a práca s prečítaným textom je podľa P. Šenkára aj podľa nás to najťažšie, ale aj najkrajšie, čo človeka v živote čaká, no v dnešných nečítajúcich časoch je možno lepšie, ak mu niekto ukáže celkom rukolapne či návodovo, ako na to: ako pristupovať k textu hoci aj tou neoblíbenou formuláciou u žiakov: čo týmto textom chcel autor povedať alebo o čom vypovedať? Práve v tom je krása pochopeného textu i rozvoja (nielen čitateľského) intelektu, že každý objaví v prečítanom inú – svoju „krásu“: či už autorského obrazu, jazyka, štýlu, „podhubia“ textu alebo „iba“ jednu z mnohorakých možností jeho výkladu, pochopenia, porozumenia a hlavne rozmýšľania nad ním.

Knižka je užitočná a potrebná, hlavne že prístupnou formou a svojím vyznamom zaujme aj tých, ktorým je určená, teda predovšetkým pedagógom na 1. a 2. stupni ZŠ, od ktorých všetci očakávame, že budú plniť (dnes už bežne) aj funkciu rodiny a rodičov, ktorí v dnešnom uponáhlanom svete nemajú na nič čas (nieto učiť deti vnímavo čítať). A tak nastupuje úloha školy a pedagóga, ktorý často býva v škole so žiakom dlhšie ako jeho rodičia doma.

Toho sa týka napríklad 4. kapitola Šenkárovho dielka s názvom Interpretácia literárneho textu v škole. Je najhutnejšia a najobsažnejšia, takže vnímavý pedagóg si pomocou nej isto pomôže priblížiť to, čo mu rozhladený autor knižočky chce rukolapne priblížiť. Po teoretických a prehľadných kapitolách na začiatku, kde sa postupne dotýka interpretácie literárneho textu na pozadí štylistiky (1. kapitola), semiotiky (2. kapitola) i najvýznamnejších interpretačných metód a foriem už spomínaných rozličných škôl a kabinetov (3. kapitola) sa v nadväznej piatej kapitole obsérne, podrobne a ukážkovo rozoberajú dva texty: Mesiac nad Prostredným hrotom – poviedka z rovnomennej zbierky poviedok Bela Kapolku, a Zakopaný meč dnes už klasika slovenskej literatúry Jozefa Cígera Hronského. Ukážky z oboch sa vyskytujú v učebniciach literárnej výchovy na základných školách (v 6. a 7. ročníku), preto ich autor obracia zo všetkých strán a okrem nevyhnutných literárno-historických poznámok o oboch autoroch a ich dielach sa čitateľ (v tomto prípade najmä učiteľ) veľa naučí o možnostiach interpretácie týchto textov, ako napokon znie aj názov celej útlej autorovej knižočky. Každé „literárne dielo je ústredným faktorom literárneho života, stredobodom literárnej komunikácie, t. j. literárnej tvorby a recepcie. Je cieľom tvorby, a to ako predmet určený na estetickú „spotrebu“, recepciu. (P. Šenkár, c. d., s. 15). Ide len o skutočnosť, či táto „spotreba“, prijatie textu bude vnímavé a poučné. Podľa nášho názoru je to ešte čosi navyše, aspoň v Šenkárovej knižke: pohľad mladého autora, nezaťaženého ideológiou „tej správnej krásy“ či nebudaj ... ckého realizmu na literárne dielo. Pretože „umelecké dielo nevzniká zo psychickej aktivity čitateľa, ale vytvára sa z nej a v nej recipientovo vzrušenie. V psychickej aktivite osobnosti autora totiž prevláda kreativita a v percepcii umeleckého diela potom dôležité miesto zaujíma fantázia, zážitky a skúsenosť“ (P. Šenkár, c. d., s. 21). Pretože však mladí čitatelia na základných školách takúto bohatú skúsenosť, ako majú dospelí, ešte nemohli nikde získať, usmernenie na vnímanie literárneho textu pomocou pedagóga je v tejto knižke ukážkovo jasné, zrozumiteľné, faktografické i faktické. Takéto potrebné publikácie by sa mali vyskytovať v každej školskej knižnici, ba pomôžu si ňou už aj naši študenti – budúci pedagógovia, študujúci na našej fakulte–, a to vo vyšších ročníkoch, keď sa ich usilujeme „naučiť učiť“

na hodinách metodiky vyučovania literatúry i jazyka. Je to návod, poučenie i pokušenie pomocou tohto návodu prísť na stopu tej pôvodne nejasej otázke, „čo tým chcel autor povedať“. Autor publikácie dokazuje, že veľa, aj pôvodne skrytého. Budme mu za to vďační.

Šenkár, Patrik: *Možnosti interpretácie literárneho textu*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa – Fakulta stredoeurópskych štúdií, Katedra areálových kultúr 2008, 120 p. ISBN 978-80-8094-677-7 /Knižnica zošitov Katedry areálových kultúr Fakulty stredoeurópskych štúdií/

Uplatnenie pedagogickej terapie a dramaterapie v procese edukácie

Angéla Hefty

Monografia vznikla z prednášok na konferencii Vzdelávanie – Veda – Spoločnosť, organizovanej Univerzitou J. Selyeho v Komárne v termíne 7. – 8. septembra 2009.

Autorky poukázali na tie alternatívne možnosti v edukácii, ktoré môžu výrazným podielom napomáhať k zlepšeniu motivácie k učeniu sa, ale i k sprostredkovaniu učiva zo strany vyučujúceho.

Doc. PaedDr. Katarína Majzlanová, autorka prvej časti, uvádza pedagogickú terapiu ako termín, doteraz výrazne používaný iba v medicínskom odbore. Poukazuje na jej význam i v pedagogike, veď vzniká z potreby terapie v procese výchovy. Ďalej píše, že prepojenie pedagogiky a psychológie umožňuje pedagógovi rozvíjať vývinové dispozície jednotlivca, harmonizovať jeho nervový systém, posilňovať adaptačné mechanizmy. Uskutočňuje sa priamo v edukačnom procese a úlohy, ktoré pedagóg realizuje, sú zabudované v pedagogických podmienkach s využitím výlučne pedagogických prostriedkov. Pedagogická terapia je zvláštnou liečebnou formou pri organizovaní udalostí a skúseností dieťaťa v procese výchovy a vzdelávania, metódou podporujúcou iné formy liečenia systémom pedagogických, psychologických i sociologických vplyvov, v ktorých sú terapeutické hodnoty najdôležitejšie. V praxi sa aplikujú zásady pedagogickej terapie od 80. rokov 20. storočia a autorka uvádza delenie na dve skupiny terapeutického pôsobenia: terapia relaxačná a terapia činnosťná.

Reformy v edukačnej činnosti aj stupňujúce sa problémy s výskytom a zvládaním výchovných situácií v školskej praxi zdôrazňujú potrebu využívania pedagogickej terapie v podmienkach inštitucionálnej výchovy. Prax potvrdzuje, že v organizovaní procesu terapie najdôležitejší význam majú formy záujmovej